
Bokomtaler

Teori og metode i Geografi

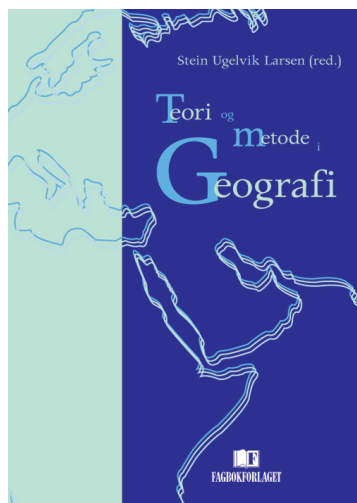
Olav Mathisen og Inge Revhaug

Geografi er en ikke altfor fjern slektning av geomatikkfaget. Derfor var det med en viss interesse vi åpnet boken basert på en seminarrekke kalt Lov og Struktur, ved Institutt for sammenliknende politikk ved Universitetet i Bergen.

Boken viste seg å være interessant og inneholder kapitler skrevet av forskjellige forfattere innenfor en streng ramme. De behandler hver sin teori eller lov, og kan leses uavhengig av hverandre. Et opplegg som passet oss veldig godt.

Oppbyggingen av de enkelte kapitlene er tiltalende. Hvert kapittel behandler et tema. De starter med en kort definisjon som ifølge forordet er den opprinnelige formuleringen gitt av opphavspersonen bak teorien. Så en kort forklaring av hva teorien går ut på, slik at leseren skal få et overblikk. Deretter følger i rekkefølge avsnittene: Bakgrunn for teorien. Formalisering og presisering. Generalitet og utprøving. Empiri og konklusjon.

Erik Sundvor sitt kapittel om plateteorien fanget først interessen. For å vise et eksempel på en opprinnelig formulering siteres den som er gitt av W. J. Morgan 1968 oversatt til norsk: «Teorien om platetektonikk sier at

jordoverflaten er delt opp i et lite antall stive plater som beveger seg relativt til hverandre. Folding, forkastningsvirksomhet, vulkanisme og fjellkjededannelse finner sted prinsipielt bare ved kanten av platene.»

Plateteknikken antar at det ytre skallet på jordkloden, litosfæren, er delt opp i stive plater, i boken angis syv store og seks mindre. De flyter oppå et plastisk lag, astenosfæren. Platene beveger seg i forhold til hverandre 2 til 15 centimeter per år.

Sundvor presenterer plateteknikken på en overbevisende måte. Vi skal ikke gå i de-

taljer, men han framlegger gode begrunnelser. Han framlegger også en hypotese om at langsomme bevegelser i de plastiske eller flytende massene under jordskorpen kan være drivkraften for platebevegelsene.

Etter Erik Sundvor følger Karsten Martin Storetvedt med et kapittel om den globale torsjonsteorien. Storetvedt starter meget skarpt med følgende setning: «På bakgrunn av platemodellens flora av paradokser - sterke indisier på at den ikke lenger kan betraktes som en meningsfylt naturvitenskapelig hypotese - har jeg i en rekke artikler og bøker ... formulert et helt nytt rammeverk for å forklare jordens geologiske historie og fenomenenes sammenheng.» Her strides altså de lærde, og det er interessant lesning, uten at vi vil ta stilling. For eksempel er det uenighet om temperaturen ut fra midtoseanryggen (side 281 kontra side 305). Her blir en utenforstående sittende og stusse: Er det ikke mulig å bli enige om temperaturmålingene, svart på hvitt?

Ellers var det spennende å gå på jakt etter momenter som er aktuelle for alle i dagens samfunn, for eksempel «Hvorfor folk flytter eller lar det være» (Push - Pull tesen) av Thor Halfdan Aase. Han nevner først enkelte klassiske lover for migrasjon. Her er en smakebit der Aase siterer Ravenstein 1889: «Jo større en by er i forhold til stedene i omlandet, jo større strømmer trekker den til seg fra omlandet.»

Prosessen er ifølge dette selvforsterkende, slik mange hevder også i dag.

Et heller dystert bilde, inspirert av selveste Karl Marx, dukker opp lenger ute i artikkelen. Her er til ettertanke: «Profitten trekkes inn til en del sentre – metropoler – som

preges av rask utvikling, mens arbeidet legges ut til regioner med lave lønnskostnader. Lønningene holdes på et nivå som kun er tilstrekkelig til å reproducere arbeideren. Arbeidskraften – som i tillegg til arbeideren omfatter kvinner, barn og gamle – reproduseres ved selvforsyning i en stagnerende landbrukssektor.»

Artikkelen går videre til nyere forskning på området.

Boken favner mange aktuelle samfunnsproblemer og naturgeografi. Den er inndelt i 5 deler:

1. Dynamiske modeller for lokalisering i rommet («Space»). 7 kapitler.
2. «Place» og «Landscape» som det sentrale fokus. 3 kapitler.
3. Modeller for spredning, flytting og befolkningsendring. 3 kapitler.
4. Krefter og begrensninger innenfor det geografiske rom. 3 kapitler.
5. Naturgeografiske perspektiv med vekt på norsk vitenskapstradisjon. 7 kapitler.

Vi har trukket fram 3 kapitler av 23. Dette har vi gjort for å vise fram noe av innholdet og gi et inntrykk. Vi har for eksempel ikke nevnt Jan Mangerud sitt kapittel om Milanovitch' istidsteori, den astronomiske teori for klimavariasjoner samt flere andre interessante kapitler.

Teori og metode i geografi
Stein Ugelvik Larsen (red.)
Fagbokforlaget 2006.
412 sider pris kr. 409,-
(<http://www.fagbokforlaget.no/>)
ISBN: 978-82-7674-878-9